

ИСПИТИВАЊЕ МАЛОЛЕТНИХ ЛИЦА КАО ПРИВИЛЕГОВАНИХ СВЕДОКА

Када су малолетна лица испитана у својству посебно осетљивих сведока и имају статус привилегованих сведока, а чије испитивање је спроведено у складу са стандардима прописаним посебним законом уз поштовање свих процесних права, која су им објашњена на начин примерен њиховом узрасту и душевној развијености, испуњени су услови да се њихов исказ прочита без њиховог позивања на главни претрес, сагласно одредби члана 152. став 5. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица.

Из образложења:

„Бранилац окривљеног поднео је захтев за заштиту законитости против правноснажних пресуда због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 1) ЗКП, наводећи да се побијане правноснажне пресуде заснивају на доказима на којима се по одредбама Законика о кривичном поступку не могу заснивати и као незаконите доказе означава записнике о испитивању малолетних лица који су сачињени пред ВЈТ, јер су у питању лица која као блиски сродници окривљеног потпадају под одредбу члана 94. став 1. ЗКП, а која упркос томе, нису била позвана на главни претрес пред Вишим судом, што је супротно одредби члана 406. став 2. ЗКП.

Процесни положај малолетних оштећених у кривичном поступку је прописан одредбама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица и то у одредбама члана 150. – 157, који када је реч о кривичном поступку представља *lex specialis*, чија се правила примарно примењују, у циљу спречавања секундарне виктимизације жртава кривичних дела, а када нешто овим одредбама није уређено, примењују се правила садржана у Законiku о кривичном поступку, који иако садржи одређене специфичне одредбе о посебној заштити сведока и оштећених у кривичном поступку, не садржи посебне одредбе које се односе на одговарајуће модификовање општих кривичнопроцесних правила, онда када је у кривичном поступку оштећени малолетно лице.

Одредбом члана 152. став 1. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица прописано је да ће се, када воде поступак за кривична дела учињена на штету малолетних лица, јавни тужилац, истражни судија и судије у већу односити према оштећеном водећи рачуна о његовом узрасту, својствима личности, образовању и приликама у којима живи, посебно настојећи да се избегну могуће штетне последице поступка по његову личност и развој, као и да ће се саслушање малолетних лица обавити уз помоћ психолога, педагога или другог стручног лица. У ставу 2. истог члана прописано је, између осталог, да се, ако се као сведок саслушава малолетно лице које је оштећено кривичним делом наведеним у члану 150. овог закона, саслушање може спровести највише два пута, а изузетно и више пута ако је то неопходно ради остварења сврхе кривичног поступка, док је у ставу 4. прописано је, поред осталог, да се малолетна лица, као сведоци-оштећени, могу саслушати и у свом стану или другој просторији, односно овлашћеној установи- организацији, стручно оспособљеној за испитивање малолетних лица. Истим чланом у ставу 5. прописано је да ће се када је малолетно лице саслушавано у случајевима из става 2, 3. и 4. овог члана, на главном претресу увек прочитати записник о његовом исказу, односно пустити снимак саслушања.

Из списка предмета произилази да су малолетна деца - оштећена и сведок, у предметном кривичном поступку испитани само једном - пред надлежним јавним

тужиоцем, и то у својству посебно осетљивих сведока, уз примену техничких средстава за пренос слике и звука, у посебно прилагођеним просторијама Вишег суда у Нишу, уз учешће свих лица чије је присуство прописано законом и уз испуњење свих процесних претпоставки. Наиме, малолетни су уредно упозорени на сва права и обавезе, укључујући и разлоге за ослобађање од дужности сведочења из члана 94. став 1. ЗКП, који су им прочитани и објашњени на начин примерен њиховом узрасту и душевној развијености, након чега су се изричито изјаснили да им је окривљени стриц и да желе да сведоче. Такође, из списка произилази да малолетна лица нису била позвана на главни претрес, већ су на главном претресу, сходно одредби члана 406. став 1. тачка 1) ЗКП и члана 150. и 152. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, прочитани њихови искази дати пред јавним тужиоцем и извршен је увид у ЦД о њиховом испитивању.

Врховни суд налази, да је овакав начин поступања заснован на одредбама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, које представљају *lex specialis* у односу на опште процесне одредбе Законика о кривичном поступку, којим је законодавац успоставио посебан режим вођења поступка када су оштећена лица малолетници, полазећи од њиховог узраста, емоционалне зрелости и потребе да буду заштићени од сваког облика додатне виктимизације и ретрауматизације. Наиме, одредбе које уређују испитивање малолетних оштећених (члан 150.-157.), предвиђају низ посебних гаранција којима се обезбеђује адекватна заштита детета у кривичном поступку. Оне подразумевају спровођење испитивања у присуству стручних лица, могућност коришћења техничких средстава за пренос слике и звука, обављање испитивања у посебно прилагођеном простору, као и извођење ранијег исказа малолетног оштећеног на главном претресу, читањем записника или репродукције снимка, све у циљу очувања аутентичности исказа, а без излагања малолетног лица додатном стресу.

Сврха оваквог законодавног решења није формалне, већ суштинске природе – да се у поступку у коме су оштећени малолетна лица, постигне равнотежа између интереса кривичног гоњења и обавезе да се заштити интерес малолетног лица, то из описаног поступања суда, јасно произилази да је у конкретном случају поштована сврха и дух посебних законских одредби, те да је начин извођења доказа у потпуности у складу са њиховим заштитним механизмима. Наиме, позивање малолетне деце, која су у истражном поступку, као лица из члана 94. став 1. ЗКП, изјавила да желе да сведоче, да поново сведоче пред судом у околностима када је њихов исказ већ законито прибављен и снимљен, било би противно циљевима који су утемељени у наведени закон.

Стога је у конкретном случају, у ситуацији када су на главном претресу прочитани искази наведених малолетних лица из истражног поступка, чије испитивање је спроведено у складу са стандардима прописаним посебним законом уз испуњење свих процесних претпоставки, које су им објашњене на начин примерен њиховом узрасту и душевној развијености, суд поступио у складу са одредбом члана 152. став 5. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, правилно налазећи да су испуњени услови да се њихов ранији исказ изведе без њиховог позивања на главни претрес, па су супротни наводи браниоца којима се указује на повреду одредбе члана 406. став 2. ЗКП, оцењени неоснованим“.

(Из пресуде Врховног суда Кзз 1060/2025 од 25.09.2025. године)